

Sovittelutaitoja ja kohtaamisen kulttuuria

VARRELLA

OHJELMA

Elämän varrella - elämää varten

Suomen sovittelufoorumi ry

- 2003 perustettu voittoa tavoittelematon yhdistys
- Edistää sovittelun käyttämistä ristiriitojen ja konfliktien ratkaisussa
- Kouluttaa, vaikuttaa ja tiedottaa: sovittelu.com
- Pysyvät hankkeet: VERSO-ohjelma, Naapuruussovittelun keskus
- Ollut tutkimushankkeissa kehittämässä myös perheasioiden ja ympäristöasioiden sovittelua.

VERSO

OHJELMA

VERSO-ohjelma

- Kouluttanut yli 25 vuoden ajan kasvatus- ja opetusalan ammattilaisille sekä lapsille, oppilaille ja opiskelijoille restoratiivisia kohtaamisen menetelmiä arjen toimintaan.
 - Noin 960 koulua ja 10 000 varhaiskasvattajaa on koulutettu hyödyntämään Versoa tai MiniVersoa
- STM:n Veikkausvaroin tukemaa yleishyödyllistä ja valtakunnallista toimintaa

VERSO-ohjelma kouluttaa ja tukee

MiniVerso-toimintaa

Varhaiskasvatuksen henkilöstöä restoratiiviseksi kohtaajiksi ja sovittelijoiksi

Lapsia sovittelun hyödyntäjiksi

Verso-toimintaa

Oppilaita vertaissovittelijoiksi

Koulun aikuisia Verso-toiminnan ohjaajiksi

Henkilökuntaa ja oppilaita vertaissovittelun hyödyntäjiksi

RESTO-toimintaa

Varhaiskasvatus- ja opetuskentän henkilöstöä monipuolisiksi restoratiiviseksi kohtaajiksi ja sovittelijoiksi

Käytännön työkaluja kohtaamisen kulttuurin rakentamiseen

Ylläpidon toimintaa

Koulutettuja yksiköitä ylläpitämään ja juurruttamaan sovittelevaa toimintakulttuuria

mm. alueellisia mentoriryhmiä & vastuutoimijoita valtakunnallisesti

Huoltaja-yhteistyötä

Sovittelun tunnettuuden lisäämistä huoltajille

Perheiden, varhaiskasvatuksen ja koulujen konfliktin käsittelyn käytäntöjä tukemaan toisiaan ja luomaan yhtenevää toimintakulttuuria

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA tukee oppimis- ja kasvatusyhteisöjen sovittelutoimintaa.

VERSO-ohjelman koulutuksia vuodesta 2001.

To restore...

eheyttää

korjata

restauroida

palauttaa

uudelleen
varastoida

elvyttää
(elämään)

uudelleen
rakentaa

asettaa
ennalleen

Puhepiiri

=pupi

- Restoratiivinen mentelmä
- Kaikilla eturivin paikka käsiteltävään asiaan
- Jokaisella ainutlaatuinen ja arvokas näkökulma
- Yhdellä puheenvuoro, muilla kuunteluvuoro
- Apuna (kuvitteellinen) puhekapula
- Puhekapula siirtyy viereiseltä seuraavalle ja käy kaikkien luona
- Saa sanoa "ohi"
 - mahdollisuus uuteen puheenvuoroon kierroksen päättyttyä

RESTORATIIVINEN OIKEUS

Inhimillisten ja sosiaalisten tarpeiden tunnistaminen on olennaista kun tavoitellaan muutosta.

Perinteinen oikeus vs. restoratiivinen oikeus

Taustafilosofia	Perinteinen rankaisukeskeinen oikeus	Restoratiivinen oikeus
Ontologia	On olemassa totuus, joten todisteiden esittäminen on olennaista	Eri näkemykset, tunteet, oletukset ja kokemukset hyväksytään olennaisina
Epistemologia	Neutraali viranomainen voi esittää olennaiset faktat huolimatta siitä, että hän ei ole konfliktin osapuoli eikä osallinen tapahtumaan	Jokaisen osapuolen näkemys ymmärretään ”omaksi totuudekseen” ja neuvoteltu sopimus korjaa tapahtuneen myös tulevaisuutta silmällä pitäen
Metodologia	Tieto, valta ja päätöksenteko kuuluvat viranomaisille konfliktin osapuolten jäädessä vähäiseen tai olemattomaan rooliin	Dialogiin ja neuvotteluun osallistuvat kaikki joihin tilanne on vaikuttanut yhteistyössä

Perinteinen rankaisukeskeinen käsittely

TOTUUDEN ETSIJÄ

On olemassa yksi totuus,
Jota todisteet tukevat.

Mikä on totuus
tapahtuneesta?

POLIISI

Auktoriteetti
pyrkii riittävään
kaikkietävyyteen
tapahtuneesta.

Minä tiedän, millainen
sinä olet ja mitä olet
tehnyt...

TUOMARI

Auktoriteetti määrittää,
miten asia ratkaistaan,
ja onko lopputulos riittävä.

Tämä ratkaistaan
nyt niin, että...

Restoratiivinen käsittely

KUUNTELIJA

Jokaisella on oma,
ainutlaatuinen ja arvokas
näkökulmansa.

Mitä sinun mielestäsi
tapahtui?

MAHDOLLISTAJA

Jokaisella on oma
eletty totuutensa, joka tulee
kuulluksi dialogissa.

Kertokaa toisillenne
ajatuksenne ja
tunteenne
tapahtuneesta.

TUKIJA

Osapuolet omistavat asiansa
ja dialogiin osallistuvat kaikki,
keihin tilanne on vaikuttanut.

Miten haluatte
ratkaista tämän
asian?

RESTORATIIVINEN AJATTELUTAPA

Lähtökohtana jokaisen yhteisön jäsenen arvokkuus, ainutlaatuisuus ja asiantuntijuus.

EGOsystemistä EKOsystemiin

Päästetään irti

Vastenmielisyydestä ristiriitoja ja riskejä kohtaan

Säälistä, voivottelusta ja kauhistelusta

Poissaolosta ja syrjään vetäytymisestä

Keskittymisestä vain uhreihin ja tekijöihin

Syyllistävistä ja yhtä totuutta etsivistä kysymyksistä

Yksittäisistä oikeassa olemisen tarinoista

Pelkästä menneisyyden korjaamisesta

Uteliaisuutta, myötätuntoa ja rohkaisua

Dialogia, kuuntelua ja ymmärryksen varmistamista

Läsnäoloa

Osallisten kykyä muuttaa toimintakulttuuria

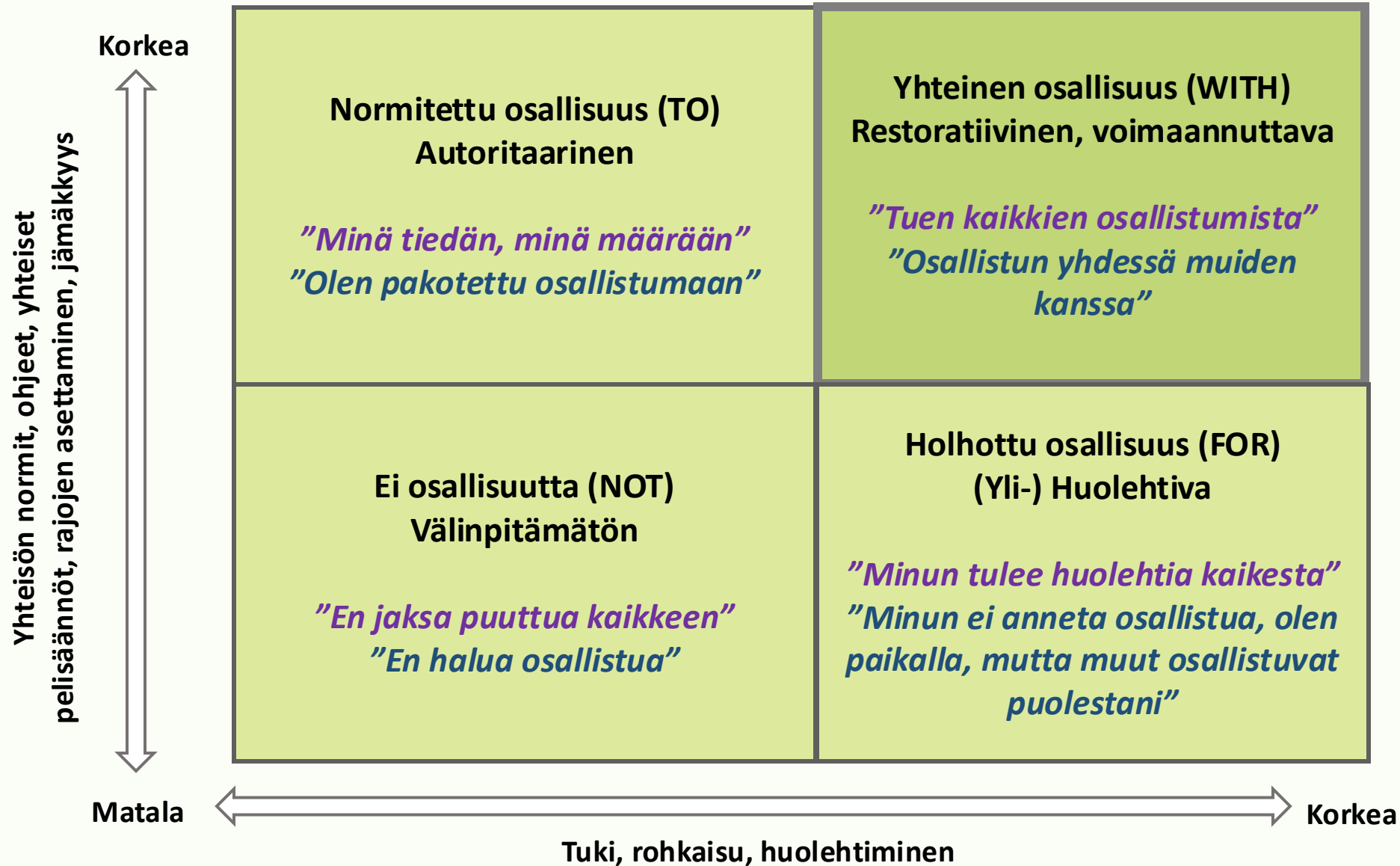
Osallisten tarpeita avaavia kysymyksiä

Moniulotteisia eri näkökulmia avaavia tarinoita

Tulevaisuuden eheyttämistä

Vahvistetaan

RESTORATIIVINEN OSALLISUUS

KONFLIKTI

Konfliktit eivät välttämättä ole jotakin kauheaa. Ne voidaan myös nähdä arvona, mahdollisuutena, jota ei tulisi heittää pois.

Konfliktit ovat osapuolten omaisuutta, jota ei tulisi heiltä anastaa.

- Nils Christie 1977 ja 1983 -

Riitelevät lapset vai.. oppivat lapset?

Teot

Ajatukset

Tunteet

Tarpeet

Tarpeet yhdistävät

MYÖTÄTUNTO compassion medkänsla	EMPATIA empathy empati	MYÖNTEISYYS positivity positiv inställning	REHELLISYYS honesty ärlighet	HUUMORINTAJU a sense of humour sinne för humor
KUULUMINEN JOHONKIN belonging tillhörighet	KUULLUKSI TULEMINEN being heard blir hörd	KANNUSTAVA HAASTEELLISUUS supportive challenge uppmuntrande utmaning	TARKOITUKSEN-MUKAISUUS a sense of purpose ändamålsenlighet	MUKAAN OTTAMINEN inclusion delaktighet
KIITOLLISUUS gratitude tacksamhet	HYVÄNTAHTOISUUS kindness välvillighet	TOIVO hope hopp	RAKKAUS love kärlek	SELKEYS clarity klarhet
LÄMPÖ warmth värme	REILUUS fairness rättvisa	YSTÄVYYS friendship vänskap	HYVÄKSYNTÄ acceptance godkännande	LUOTTAMUS trust förtroende
TUKI support stöd	KUNNIOITUS respect respekt	YMMÄRRYS understanding förståelse	KÄRSIVÄLLISYYS patience tålamod	TURVALLISUUS safety trygghet
ARVOSTUS appreciation aktning	YHTEISTYÖ co-operation samarbete	ROHKAIKU encouragement uppmuntran	HIENOTUNTEISUUS consideration finkänslighet	SUVAITSEVAISUUS tolerance tolerans
HERKKYYS sensitivity känslighet	INNOSTUS inspiration entusiasm		www.sovittelu.com/vertaissovittelu	

SOVITTELU

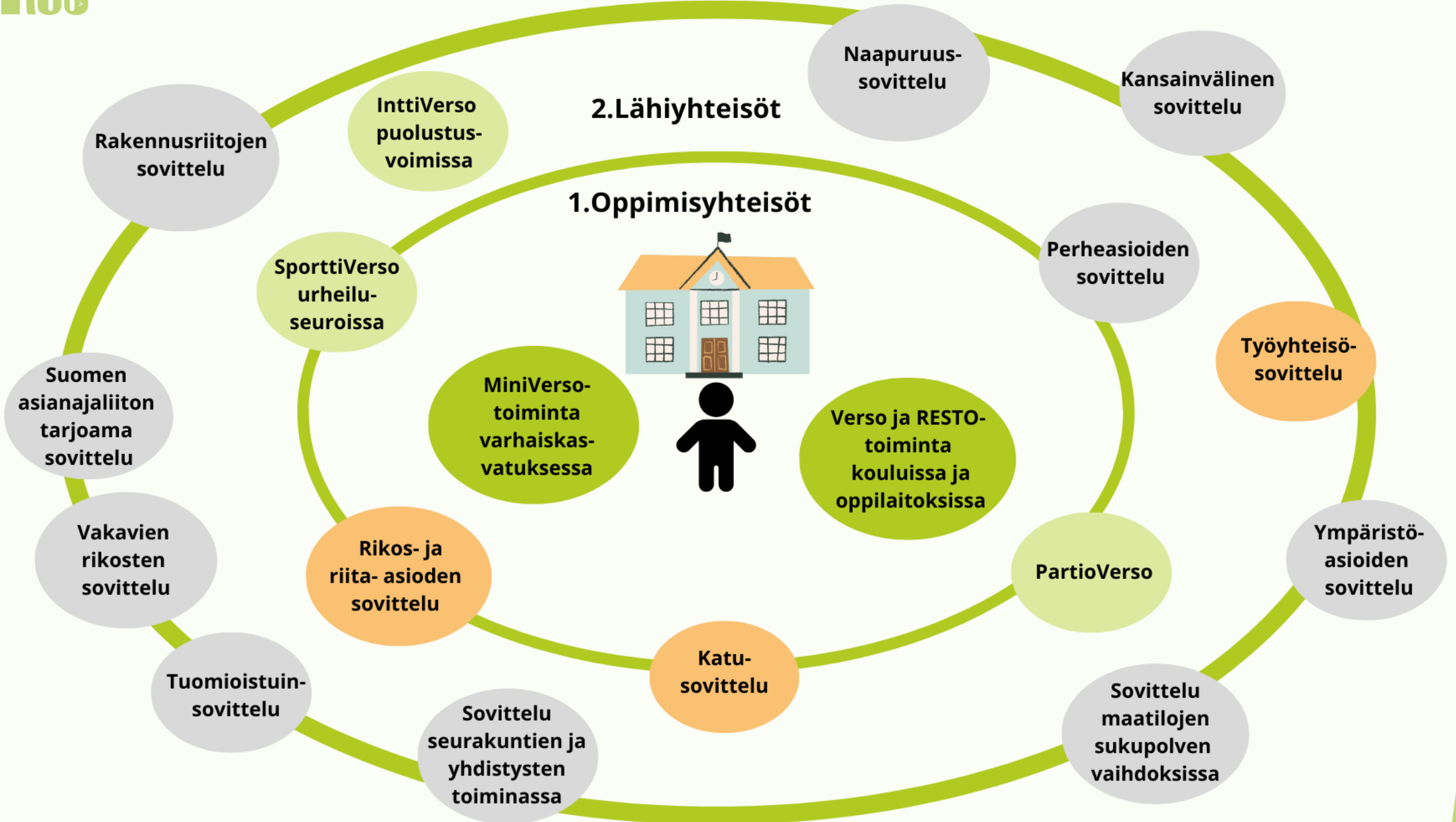
Vastakkainasettelun sijaan
kunnioittavaa kohtaamista

3. Kansalaisyhteiskunta

2. Lähiyhteisöt

1. Oppimisyhteisöt

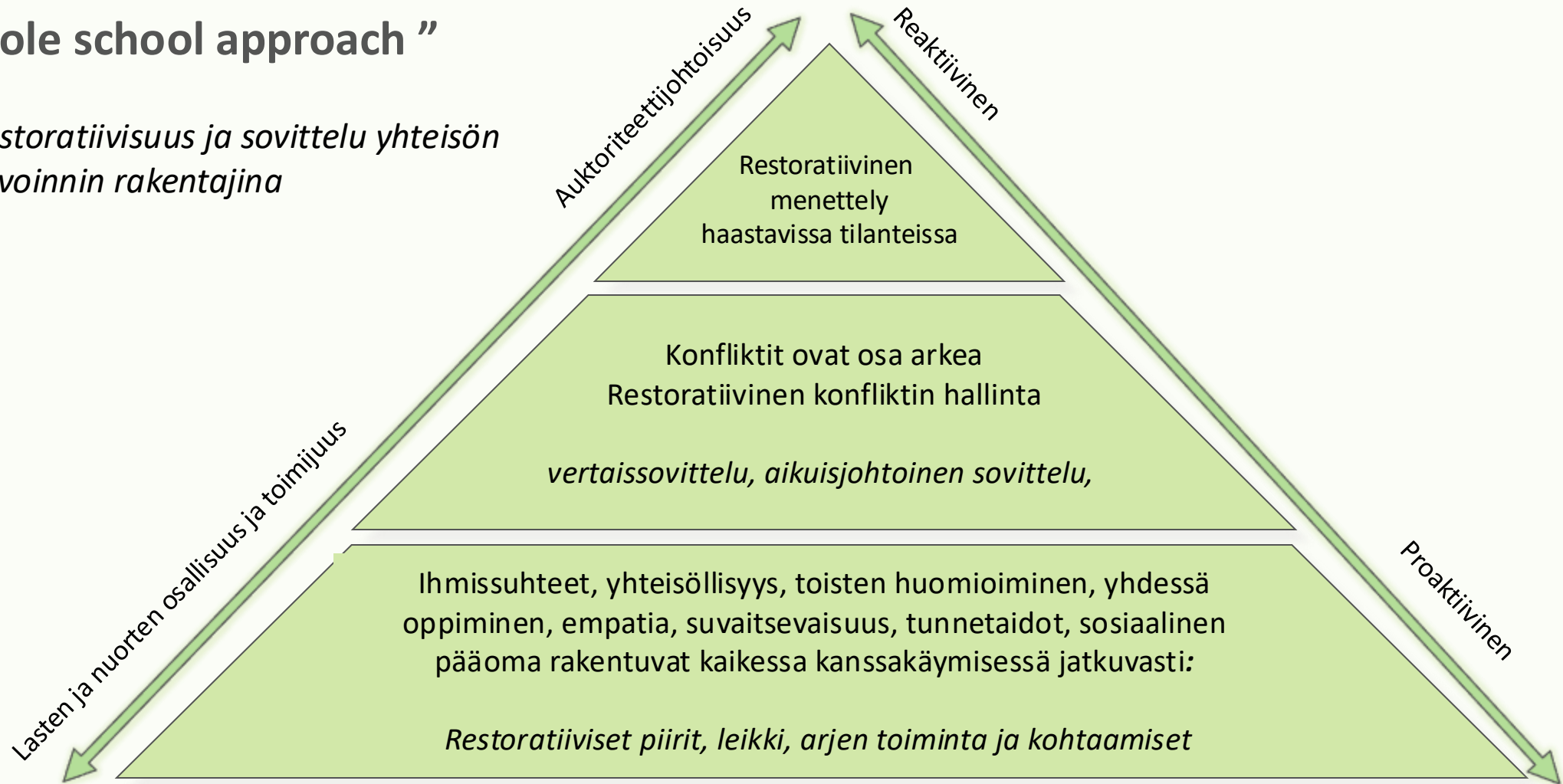
Lasten ääni – mitä sovittelu opettaa?

Oppilailta kerätyjä kommentteja

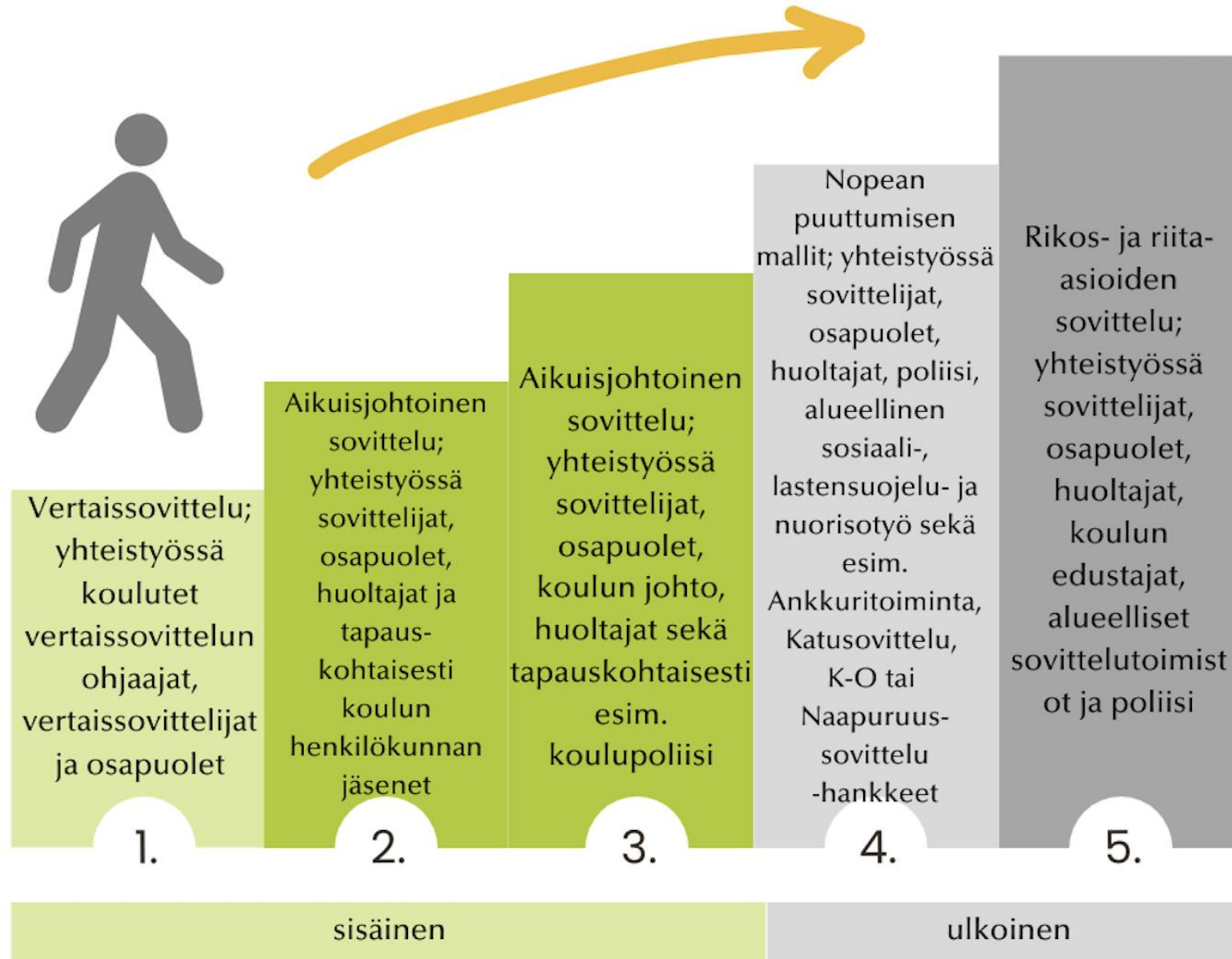
- ”On opittu käsittelemään riitatilanteita ja soveltamaan näitä taitoja arkeen.”
- ”Versossa oppii käytöstapoja, itsehillintää, yhteistyökykyä. Samalla oppii virheistään.”
- ”Versossa voi oppia tasavertaisuutta, yhteenkuuluvuutta, anteeksiantoja, vastuullisuutta ja pitämään lupauksensa.”
- ”Aina ei voi turvautua siihen, että muut ratkaisevat riidat.”
- ”Täs ollaan opittu hyvii taitoi meijän tulevii avioliittoi varten.”

” Whole school approach ”

*eli Restoratiivisuus ja sovittelu yhteisön
hyvinvoinnin rakentajina*

Sovittelutoiminnan porrasmalli

POPS 2014 luku 3.3

Oppilaat oppivat työskentelemään yhdessä ja saavat tilaisuuden harjoitella neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista sekä asioiden kriittistä tarkastelua.

Oppilaiden osallisuutta työrauhan turvaamisessa tulisi lisätä

Yleistä

- On tärkeä vahvistaa oppilaiden luottamusta siihen, että koulun aikuisilla on halu ja keinoja puuttua kiusaamiseen
- Oppilaiden keskinäinen vuorovaikutus näyttyy erilaisena heidän keskuudessaan kuin koulun aikuisille
- Oppilaat tulee ottaa aktiivisesti mukaan suunnittelemaan ja kehittämään koulunsa toimintatapoja hyvän yhteishengen edistämiseksi ja kiusaamiseen puuttumiseksi

⇒ **40% oppilaista haluaisivat olla mukana ehkäisemässä kiusaamista ja mielihapaa aiheuttavaa käytöstä koulullaan (N=12000)**

KIUSAAMISTA EHKÄISEVIEN SEKÄ HYVINVOINTIA JA TYÖRAUHAA PARANTAVIEN MENETELMIEN ARVIOINTI

Keskeisimmät tulokset seitsemästä arvioidusta menetelmästä

TIIVISTELMÄT 10:2022

Versosta

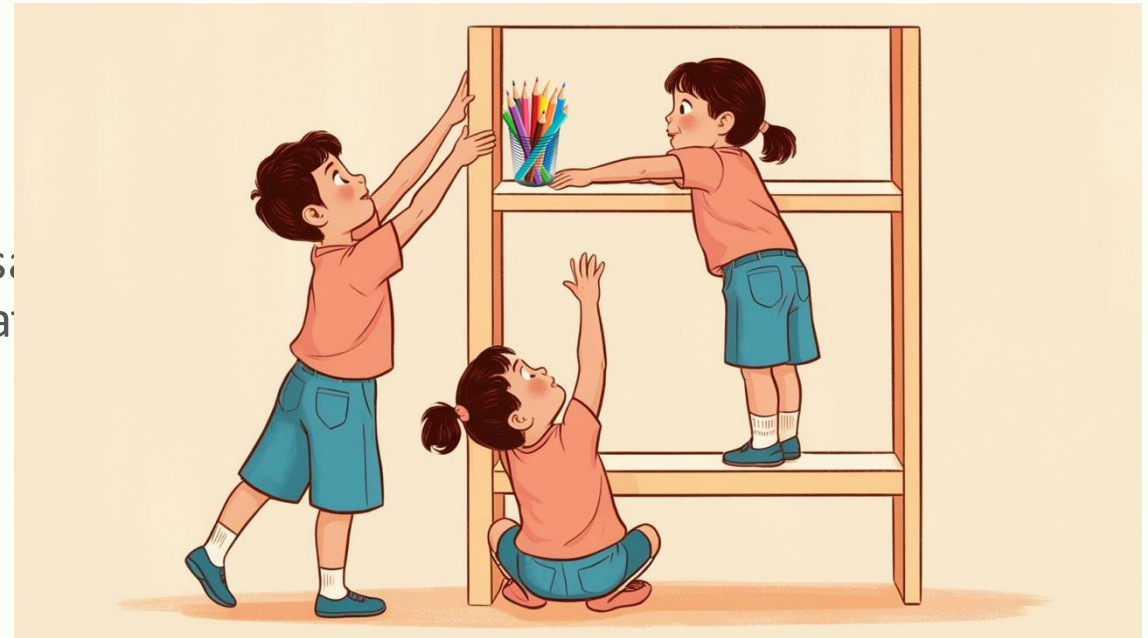
- Soveltuu hyvin oppilaiden välisten konfliktien selvittämiseen
 - ⇒ lisää oppilaiden vastuunottoa asioiden selvittämisestä & yhdessä sopimisesta
 - ⇒ riidat selviää usein ilman aikuisten apua
- Oppilaat kiinnostuneita sovittelijoksi
- Restoratiivisia toimintatapoja helppo hyödyntää arjessa mm. opetuksessa
- Johdon tuki sekä henkilöstön sitoutuminen merkityksellistä
- Tapauskohtainen arviointi tärkeää

Tapauskohtainen harkinta

Mitä oppilaiden välisiä mielihahatilanteita arjessa näkyy?

Iso vai pieni konflikti?

- Konfliktin osapuolille mielipahatilanne on aina merkittävä asia – riippumatta siitä miten me aikuiset tilannetta arvioimme.
- Lapsiystävällinen kohtaaminen mielipahatilanteissa: - riippumatta siitä keitä lapset ovat tai mitä he ovat tehneet.
- Mitä varhaisemmin puututaan, sitä vähemmän kuormitusta lapselle tulee. Mahdollistetaan sosiaalisten taitojen oppiminen.

Mitä sovotellaan?

- Marja-Riitta söi oman jälkiruokarahkansa nopeasti ja koukkasi sitten lusikallaan vastapäätä istuneen Timo-Pekan rahkasta. Timo-Pekka heitti Marja-Riittaa likaisella servietillä ja haukkui Marja-Riittaa lokiksi.
- Onni-Akseli ryntäsi ruokajonossa etummaiseksi. Jorma huomautti asiasta Onni-Akselille ja pyysi tätä siirtymään jonon hännille. Onni-Akseli vastasi pyyntöön röyhtäisemällä päin Jorman kasvoja.
- Tiina-Inkeri piilotti Jarmo-Juhanin ja Mauno-Onervon kengät. Tiina-Inkeri kertoi tehneensä sen kostoksi, koska tätä ei otettu mukaan jalkapalloon välitunnilla.
- Hilma lainasi Annukan kynää eikä palauttanut sitä. Hilman mielestä kynä oli alun perin hänen.
- Matti uhkasi laittaa välit poikki, jos Ville ei suostu näyttämään matikan läksyjen oikeita vastauksia.

Mitä sovotellaan?

- Marja-Riitta söi oman jälkiruokarahkansa nopeasti ja koukkasi sitten lusikallaan vastapäätä istuneen Timo-Pekan rahkasta. Timo-Pekka heitti Marja-Riittaa likaisella servietillä ja haukkui Marja-Riittaa lokiksi.
- Onni-Akseli ryntäsi ruokajonossa etummaisiksi. Jorma huomautti asiasta Onni-Akselille ja pyysi tätä siirtymään jonon hännille. Onni-Akseli vastasi pyyntöön röyhtäisemällä päin Jorman kasvoja.
- Tiina-Inkeri piilotti Jarmo-Juhanin ja Mauno-Onervon kengät. Tiina-Inkeri kertoi tehneensä sen kostoksi, koska tätä ei otettu mukaan jalkapalloon välitunnilla.
- Hilma lainasi Annukan kynää eikä palauttanut sitä. Hilman mielestä kynä oli alun perin hänen.
- Matti uhkasi laittaa välit poikki, jos Ville ei suostu näyttämään matikan läksyjen oikeita vastauksia.

Mitä sovittelaaan?

Fyysiset	Sanalliset	Omaisuuteen kohdistuvat	Eristämiset & Syrjimiset	Pakottamiset	Muut
 <p>töniminen tuuppiminen</p> <p>läpsiminen</p> <p>kiinnipittäminen</p> <p>tappelut</p> <p>leikitappelut jotka kiihtyvät liaksi</p> <p>jonossa etuilu</p>	<p>nimittely haukkuminen huutelu</p> <p>ulkonäköön liittyvä vihjailu</p> <p>ikävä kommentointi</p> <p>selän takana puhuminen</p> <p>ärsyttäminen naureskelu</p>	 <p>toisen omaisuuden luvaton lainaaminen tai piilottaminen</p> <p>tavaroiden heittäminen</p> <p>rakennelmien rikkominen</p>	 <p>ryhmästä tai leikeistä pois jättäminen</p> <p>välttely</p> <p>välirikot</p>	 <p>uhkailu esim. kaverisuhteella</p> <p>painostaminen</p> <p>pakottaminen "isomman oikeudella"</p>	 <p>riidat leikeistä</p> <p>kiistat peleissä</p> <p>somessa alkaneet konfliktit</p> <p>väärinkäsitykset</p>

VERTAISSOVIITTELUN TILAUS

Päivämäärä _____

Tilaaja _____

Tilaan _____ Luokka _____
vertaissovittelun seuraaville _____ Luokka _____
henkilöille _____Soviteltava asia _____

Vertaissovittelu aika _____

VERTAISSOVIITTELU SOPIMUS

Päivämäärä _____

Sovittelun osapuolet _____
_____Sopimus _____

Allekirjoitukset	Osapuolet	Sovittelijat
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Seurantatapaaminen _____

Seurannan tulosSopimus pitänyt Uusi sovittelu Tarvitsee aikuisen

VERTAISOVITTELUN TILAUSLOMAKE

Tilaaaja:

Päivämäärä:

Tilaan vertaissovittelun seuraaville henkilöille:

_____ Luokka _____
 _____ Luokka _____

Soviteltava asia (laita rasti ruutuun)

☐	Sanallista
☐	Fyysinen yhteenotto
☐	Omaisuteen kajoaminen
☐	Eristäminen, syrjintä
☐	Pakottaminen
☐	Muuta, mitä?

Vertaissovittelu-aika: _____ klo _____

☐	Maanantai	☐
☐	Tiistai	☐
☐	Keskiviikko	☐
☐	Torstai	☐
☐	Perjantai	☐

VERTAISOVITTELUSOPIMUS

Päivämäärä:

Sovittelun osapuolet: (sovitteluun osallistuvien osapuolten nimet ja luokat)

Sopimus:

Allekirjoitukset:

Seurantatapaamisen aika:

Osapuolet:

Sovittelijat:

Seurannan kuittaus:	
Sopimus pitänyt	☐
Uusi sovittelu	☐
Tarvitsee aikuisen	☐

Vertaissovittelun prosessi

Puolueettomuus

Vaitiolo

Ei rangaistuksia

SOVITTELUN PELISÄÄNNÖT

VERSO
OHJELMA
SOVITELLAAN!

Etsitään
ratkaisuja

Vapaaehtoisuus

ssf

SOVITTELUN VAIHEET

1.

Aloitus

- Esittäytyminen
- Selitä pelisäännöt: Puolueettomuus, Vaitiolo, Etsitään ratkaisuja, Ei rangaistuksia, Vapaaehtoisuus
- Haluatteko jäädä sovitteluun?

2.

Tarinat ja Tunteet

On tärkeää, että kuulemme molempien näkökulmat. Puhutaan vuorotellen.

- Mitä sinun mielestäsi tapahtui?
- Miltä sinusta tuntui?
- Haluatko lisätä jotain?

3.

Ratkaisut

- Miten haluatte ratkaista tämän tilanteen?
- Mitä sinä voisit luvata, että tilanne ei enää toistu?
- Sopivatko ratkaisut tai lupaukset molemmille?

5.

Seuranta

- Kerratkaa sopimus
- Ovatko lupaukset pitäneet?
- Miltä tuntuu nyt?
- Muista kertoa seurantatulos Verso-aikuiselle

4.

Sopimus

- Miten haluatte, että ratkaisunne kirjoitetaan sopimukseen?
- Allekirjoitukset
- Kerro seurantatapaamisen aika
- Haluatteko sanoa toisillenne vielä jotain?
- Kehu ja kiitä osapuolia
- Vie sopimus Verso-aikuiselle

VERSO
OHJELMA

Versossa oppilaat ovat aktiivisia toimijoita

Kouluyhteisön jäsen

Havaitsee riidan tai konfliktin ja tekee tilauksen

Huomioi myönteisen käytöksen muutoksen

Sovittelun ohjaaja

Otaa vastaan tilauksen ja ohjaa sen vertaissovittelijoille

Otaa vastaan syntyneen sopimuksen ja kuuntelee vertaissovittelijoiden näkemyksiä

Kuittaa seurannan tuloksen

Tapaa vertaissovittelijoita säännöllisesti

Huolehtii arkistoinnista, ylläpidosta ja tiedottamisesta

Vertaissovittelijat

Toimivat työpareina ja sovittelevat annetun tapauksen

Kirjaavat sovittelun tuloksen sopimukseen ja antavat sen sovittelun ohjaajalle

Kirjaavat seurannan tuloksen

Osallistuvat vertaissovittelijoiden tapaamisiin toimintaa reflektoiden

Osallistuvat aktiivisesti ylläpitoon ja tiedottamiseen

Sovittelun prosessi

Sovittelun tilaus

Henkilökunnanjäsen,
huoltaja, konfliktin
osapuoli, kaveri

Sovittelun valmistelu

Verso-aikuinen

Sovittelu

Konfliktin
osapuolet sekä
sovittelijat

Sopimus

Seuranta

1-2 viikkoa
sovittelusta

Sopimus pidetty

Konflikti ratkaistu,
sopimus voidaan
arkistoida

**Ei sopimusta TAI Sopimusta ei
ole seurannassa pidetty**

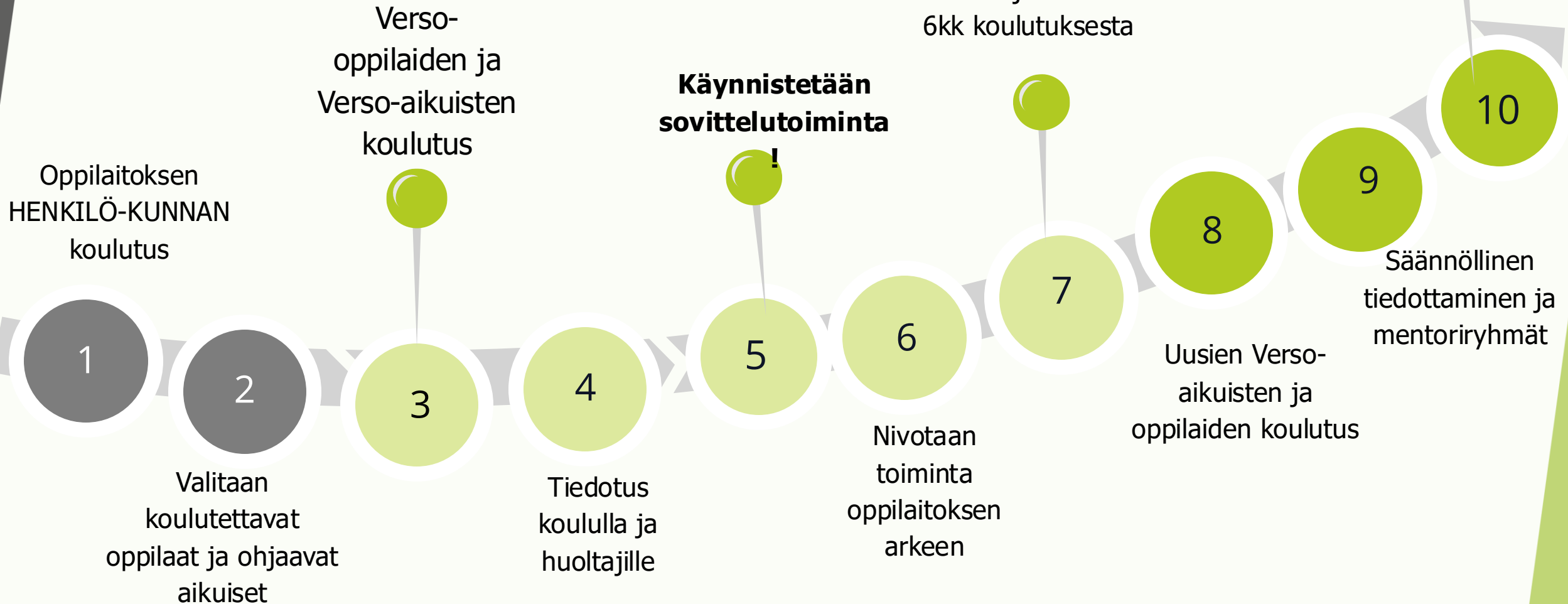
Tieto Verso-aikuiselle

**Ohjataan muihin
menettelyihin**

Opiskeluhoolto kuraattori,
psykologi, nuorisotyö tai
sovittelutoimisto

Vertaissovittelutoiminnan käynnistäminen ja ylläpito

Koti

Yhteinen matka
kohti restoratiivista
toimintakulttuuria

Vertaisovittelu ja -
oppiminen

RESTO-sovittelu

Kohtaamisen
taito

Huoltajat

Sovitteluharjoittelu,
-leikki ja draama

Ylläpito

Perehdytys

Arviointi

Puhepiiri

Päiväkoti

Mallin-
taminen

Kaveri- ja
tunnetaitojen
harjoittelu

Aikuisen tukema
sovittelu

Vuoropiiri

Kiitos!

VERSO - sovittelu

verso_sovittelu

Nettisivut: www.sovittelu.com/vertaissovittelu/

